

ELS OFICIS PERDUTS de Sant Hilari Sacalm

Tutora: Rosa Maria Bonvehí Deza

Treball de Recerca 24-25

Curs ESO 4

IE CENT FONTS

«Feliç és aquell que manté una professió que coincideix amb la seva afició.»

George Bernard Shaw.

Resumen

La tradición de donde venimos es la que nos acompaña y nos define como personas. Por eso he estudiado los diferentes casos de oficios perdidos en mi pueblo, Sant Hilari Sacalm, para que queden en la memoria de las futuras generaciones.

La hipótesis de mi trabajo se basa en comprobar el porqué de su desaparición, y si la globalización afectó a ella. Para demostrarlo he realizado diversas entrevistas a expertos, fotos, vídeos... Y con las ideas y conocimientos que he adquirido, he podido desarrollar un documental.

La tradición merece ser escuchada; te invito a mirar el documental y ayudar a preservar la memoria de estos oficios perdidos.

Abstract

The tradition of where we come from is what accompanies us and defines us as people. That is why I have studied the different cases of lost trades in my town, Sant Hilari Sacalm, so that they remain in the memory of future generations.

The hypothesis of my work is based on verifying the reason for their disappearance, and if globalization affected it. To demonstrate this I have done several interviews with experts, photos, videos... And with the ideas and knowledge that I have acquired, I have been able to develop a documentary.

Tradition deserves to be heard, I invite you to watch the documentary and help preserve the memory of these lost trades.

Índex

Introducció	5
BLOC TEÒRIC	7
1. Context Històric dels Oficis	7
1.1. Orígens i evolució dels oficis tradicionals	7
2. Definició d'Oficis Perduts	10
2.1. Concepte d'"ofici perdut" i "ofici en risc d'extinció"	10
3. Principals Oficis Perduts i les Seves Característiques	12
3.1. Exemples d'oficis artesanals desapareguts	12
4. Causes de la Desaparició dels Oficis	14
4.1. La industrialització	14
5. Impacte Cultural i Social de la Pèrdua d'Oficis	15
5.1. Pèrdua d'habilitats i coneixements ancestrals	15
BLOC PRÀCTIC	17
1. Estudi de Casos a Sant Hilari Sacalm	17
1.1. Selecció d'un ofici per a una anàlisi profunda	17
1.2. Història i evolució d'aquest ofici específic	18
2. Entrevistes a Experts i Artesans	19
2.1. Selecció dels entrevistats (artesans, historiadors, experts)	19
2.2. Estructura i preguntes clau per a les entrevistes	20
2.3. Anàlisi i síntesi de les entrevistes	22
2.3.1. Entrevista 1	23
2.3.2. Entrevista 2	25
3. Elaboració del documental	28
3.1. Objectiu i guió del documental	28
3.2. Planificació del rodatge (llocs, materials, i cronograma)	30
3.3. Edició i narrativa visual	31
3.4. Consideracions per a la difusió del documental	32
Conclusió i reflexions finals	33
Agraïments	35
Webgrafia i Bibliografia	36
Annexos	39

Introducció

El motiu pel qual he decidit fer el treball sobre aquest tema és, principalment, perquè després del "boom" de la intel·ligència artificial s'estan perdent molts treballs o oficis. Però això sempre ha passat i passarà. L'evolució afecta d'alguna manera i en aquest cas, està obligant la gent a idear noves feines. Però abans, de què treballava la gent? Què va provocar que aquests oficis desapareguessin?

Les persones que treballaven oficis manuals o artesanals va ser obligada a canviar i desenvolupar-se perquè ja no tenien feina. Però aquests coneixements encara estan latents i encara els poden transmetre a una altra generació. Podríem aconseguir reviure algun d'aquests antics treballs?

Sempre m'ha interessat veure com vivia la vida la gent d'una altra època, com es guanyaven la vida, les seves motivacions, la manera en què aprenien totes les coses que els servien per al negoci... També m'agradaria, amb aquest treball, poder entendre les dificultats que suposen fer tots aquests treballs de forma manual, de la mateixa manera en què es feia abans.

Aquests últims temps la gent no està tan especialitzada com abans. Ja que és difícil explicar el treball manual i el funcionament de les màquines, he decidit fer un petit documental dels oficis perquè quedi més clar i visual. I també crec que és necessari poder preservar un record dels oficis antics de Sant Hilari Sacalm.

La meva hipòtesi és que aquests oficis s'han perdut degut a la globalització i la industrialització. També crec que com que aquests oficis eren principalment manuals o artesans, la societat va buscar maneres més fàcils d'aconseguir el mateix resultat amb menys temps i costos.

Si vols veure com he desenvolupat el meu treball i quines han estat les meves conclusions finals basades en tot el que he pogut anar recopilant, et convido a llegir-te el meu Treball de Recerca sobre els oficis perduts de Sant Hilari Sacalm.

«La primera tasca de l'educació és agitar la vida, però deixar-la lliure perquè es desenvolupi.»

Maria Montessori

BLOC TEÒRIC

1. Context Històric dels Oficis

1.1. Orígens i evolució dels oficis tradicionals

Quan parlem dels oficis tradicionals a tothom li ve al cap el torner o el ferrer. Però aquests només són una petita representació de la societat del segle XX. Hi havia moltes professions que ara ens semblaran estranyes o poc útils però eren una font d'ingressos necessària per a tots els artesans que hi treballaven.

Des del torner fins al sereno eren uns oficis que s'han perdut degut a la industrialització i la globalització. Vam passar d'una economia de subsistència a una economia comercial. Es va deixar de produir per sobreviure i es va començar a produir per vendre els productes i guanyar diners. Això va provocar un canvi dràstic en la societat.

Rodell, Museu de Palamós. Font: Rosa Maria Bonvehí

Uns altres exemples d'oficis tradicionals del segle XX eren els roders, els segadors, els carboners, els boters... I com aquests, desenes més que s'han perdut. Perquè ara treballar fent botes de vi ens semblaria una feina poc valorada i amb poca remuneració econòmica. La diferència era que no hi havia la quantitat de màquines que ens faciliten la feina ara. ¹

¹ Oficis perduts o en via d'extinció. IEFC

Els tapers també eren molt típics i ens defineixen les dificultats de l'època. Us podríeu imaginar fer taps de suro a mà? Tallar el suro, donar-li una forma concreta, marcar-los... Amb aquests oficis ens situem a la dècada del 1910-20. Els treballs manuals eren freqüents i necessaris.

1.2. Importància dels oficis en l'economia i societat d'èpoques passades

Dona alletant a un infant. Barcelona,
1880-1900. Col·lecció Número 14 / IEFC.
Ref. ACM-14-68

La principal font d'ingressos de totes aquestes persones de les que hem parlat, depenien de la demanda i del nombre de clients que tenien. Però hem d'entendre que no era comú fer exportacions pels artesans. Doncs la seva subsistència requeia en el nombre de clients habituals del poble o voltants i la seva fama. Clar que si eres més conegut podries prosperar més i finalment obrir-te més cap al país.²

Eren temps difícils on qualsevol ajuda econòmica anava bé. És per això que les dones treballaven, en feines concretes, per aportar un sou més a la família. Estem parlant d'oficis com les puntaires que es dedicaven a fer puntes al coixí; les bugaderes es dedicaven a rentar la roba als rius abans que apareguessin els

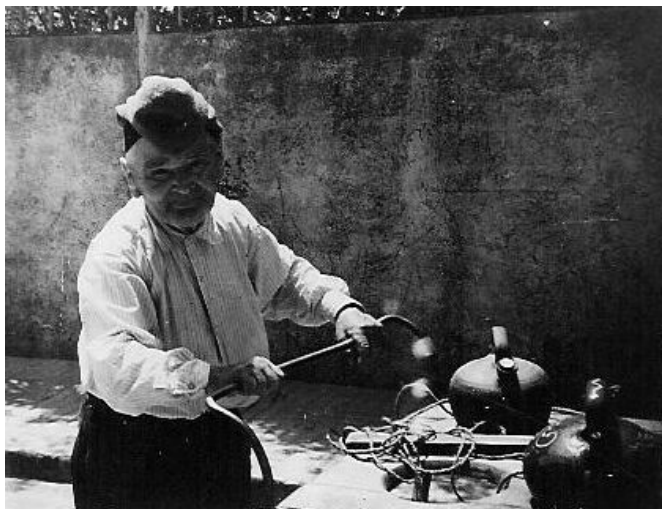
---

² Ràdio Tordera, oficis desapareguts

safareigs; les dides unes dones que alletaven els infants d'altres mares a canvi d'una remuneració econòmica.³

La societat estava molt dividida i es veu fàcilment en el treball de cada persona. Posem un exemple, a les ciutats més importants, com podria ser Barcelona, hi havia uns homes o, fins i tot nens, que treballaven netejant sabates a canvi d'unes monedes. Era un treball poc valorat i no gaire ben pagat.

Un ofici que ens toca de prop a Sant Hilari Sacalm és el d'aiguader. Una persona que es dedicava a repartir aigua normalment a zones on no hi arribava l'aigua corrent o per ser proporcionada als estiuejants. A Sant Hilari Sacalm és un ofici que encara es recorda gràcies a una figura molt important i ben valorada, en Jaumet. Un home sord-mut que es dedicava, cada dia els estius, a anar a buscar aigua a la font amb un càntir i repartir-la als estiuejants a canvi d'unes monedes. Era un símbol molt important del poble i els estiuejants se l'estimaven molt; és per això que li van regalar un flabiol. I gràcies a aquest flabiol va començar a comunicar-se a través de la música. D'aquí prové el nom de Jaumet del flabiol.⁴

En Jaumet a Sant Hilari amb el seu carret, juliol 1953. Viquipèdia.

³ Els oficis perduts dels bosquerols de les Guillerries, Emili Rams i Riera.

⁴ Els oficis perduts dels bosquerols de les Guillerries, Emili Rams i Riera.

2. Definició d'Oficis Perduts

Per poder entendre aquest treball i projecte crec que és necessari entendre uns conceptes bàsics relacionats amb el tema principal. Per això, he posat la definició d'oficis perduts i d'oficis en perill d'extinció ja que surten repetides vegades durant el meu treball.

2.1. Concepte d'"ofici perdut" i "ofici en risc d'extinció"

"OFICI PERDUT"

Un ofici perdut és un treball que antigament feien moltes persones, però amb el pas del temps aquesta feina ha desaparegut perquè ja no era necessària o es van perdre els coneixements. Això sol passar perquè l'arribada de màquines, tecnologia o altres formes de treball més modernes fa que aquestes feines siguin obsoletes o inservibles.

Per exemple, la gent solia fer espadnyes a mà, construir carros de fusta o patricular pels carrers de nit com ho feien els serenos. Avui en dia, aquestes feines ja no existeixen, o només les fa, de tant en tant, algú com una cosa més artística o per recordar com eren abans. És una manera d'entendre com ha canviat el món i com treballava la gent fa anys.

"OFICI EN RISC D'EXTINCIÓ"

Un ofici en risc d'extinció és una feina que encara existeix, però poca gent la fa i pot desaparèixer aviat. Sovint, es tracta de feines tradicionals que s'han fet durant molt de temps, però que ja no són tan necessàries perquè les màquines, les fàbriques o

altres tecnologies poden fer la mateixa feina més ràpid o més barat.

Cisteller elaborant una peça.
Palma (Mallorca), anys 20-30.
Col·lecció Roisin / IEFC. Ref. ACM-9-1655

Aquest tipus de feines es mantenen gràcies a algunes persones que volen conservar-les perquè formen part de la cultura o la història.

Però sense relleu o traspàs de coneixements, poden acabar desapareixent del tot. Un exemple és el treball d'un cisteller, d'un restaurador d'antics vitralls o el treball d'un torner.

3. Principals Oficis Perduts i les Seves Característiques

3.1. Exemples d'oficis artesanals desapareguts

He anat donant alguns exemples d'oficis que han acabat desapareixent però, com he dit, n'hi ha desenes. Així doncs, en aquest apartat, veurem oficis poc coneguts.

El llauner era un professional dedicat al treball amb llauna. L'ús d'aquest material es remunta al segle XV, quan es van començar a fabricar nombrosos objectes essencials per a la vida quotidiana. Els llauners solien vendre els seus productes de manera ambulat, visitant mercats i fires dels pobles, on oferien principalment serveis de reparació d'estris danyats.

Aquest ofici requeria una gran precisió i coneixements de càlcul, ja que molts dels objectes fabricats eren utilitzats com a mesures de capacitat. Entre els articles de llauna més populars es trobaven les joguines, que es creaven amb peces metàl·liques sobre les quals s'imprimia un dibuix a color.

Llauner, Rialp 1942. Claudio Gomez Grau

Amb l'aparició dels centres comercials i la introducció de nous materials, especialment el plàstic, els objectes de llauna van començar a caure en desús, cosa que va provocar el tancament gairebé total dels tallers que, durant el segle XX, havien estat els principals llocs de fabricació i venda d'una gran varietat d'articles per a la cuina i la llar.⁵

---

⁵ Els rodors, Museu Guillerries, Sant Hilari Sacalm.

Es coneixia com a tipògraf a la persona encarregada d'adaptar i organitzar les lletres, caràcters o tipus per formar paraules, línies i pàgines destinades a la impressió, aplicant les normes ortogràfiques. Sovint, el terme tipògraf s'utilitza com a sinònim d'impressor, ja que el tipògraf tenia una gran responsabilitat en el resultat final de l'imprès.

Algunes eines específiques de l'ofici eren d'ús personal, com el componedor, un angle de ferro amb un topall; les pinces, que servien per corregir sense haver de desmuntar la pàgina ja composta; i el tipòmetre metàl·lic, que s'utilitzava per mesurar el tipus de lletra.

Amb els avenços tecnològics, la composició de textos, que abans depenia de la tècnica i el treball manual del tipògraf, ara es realitza amb l'ajuda de programari especialitzat.

4. Causes de la Desaparició dels Oficis

4.1. La industrialització

Els oficis perduts tenen en comú que, la majoria per no dir tots, van ser substituïts per màquines que feien la mateixa feina però el doble de ràpid i amb menys costos. Ja veiem que això passava abans, què ens passarà ara que els robots també ho podrien fer tot i que existeix la Intel·ligència Artificial? Bé, doncs el que els va passar durant aquest segle s'anomena industrialització.

Botes i Rodells, Museu de pesca de Palamós
Font: Rosa Maria Bonvehí

La industrialització va ser un procés de transformació per accelerar la producció mitjançant l'automatització. Va significar el pas de l'economia de base agrària i artesanal a l'economia basada en la mecanització i la indústria.⁶ Va suposar que gran part de la població marxés a viure a les grans ciutats ja que allà hi havien les màquines. Unna feina que abans la feien deu persones van passar a fer-la tres persones amb l'ajuda de la maquinària. Però quin va ser el problema important degut a la industrialització?

Com que la maquinària sortia més barata que aquestes deu persones que treballaven, doncs podien baixar més els preus. Això va provocar que els artesans comencessin a perdre, fins i tot, els clients més fidels ja que no podien oferir uns preus tan competitius.

---

⁶ Fullet: Ruta dels carboners, Sant Hilari Sacalm

Això és molt semblant al que està passant ara amb les grans indústries. Ofereixen preus molt baixos que acaben eliminant els les petites indústries, artesans o botigues més petites.

5. Impacte Cultural i Social de la Pèrdua d'Oficis

5.1. Pèrdua d'habilitats i coneixements ancestrals

Les habilitats que tenien aquests artesans eren molt importants i interessants. I en haver-hi uns oficis tan distints i concrets provocava que els coneixements de cada treball fossin molt diferents a qualsevol altre. És per això, que s'han anat perdent totes aquestes habilitats i seria molt complicat recuperar-les. En tot cas, no seria exactament igual que com ho feien aquelles persones.

Teler de brodar, museu de Tavertet

Actualment hi ha molts projectes per intentar restaurar la memòria d'aquestes tradicions i poder donar a conèixer aquests oficis. Però serà un camí llarg i potser no tenim el temps o no coneixem les persones que ens podrien ajudar a preservar aquests coneixements.

Tothom deu conèixer algú o altre que s'ha dedicat durant tota la vida a un treball artesanal poc conegut, però malgrat això, costa trobar gent que pugui parlar o donar-nos uns mínims coneixements de com devien de ser aquells treballs.

*«Arribar junts és el principi, mantenir-se junts el progrés, i
treballar junts l'èxit.»*

Henry Ford

BLOC PRÀCTIC

1. Estudi de Casos a Sant Hilari Sacalm

1.1. Selecció d'un ofici per a una anàlisi profunda

Després d'haver estudiat, per sobre, tots els diferents oficis; he vist que podria donar informació més precisa i concreta. És per això que he decidit fer recerca i informar-me més sobre un ofici concret. Tot i que la tria és difícil m'he acabat decidint pels rodets.

Antic ofici bosquerol relacionat amb l'aprofitament forestal del bosc de bagues de castanyer, bastons de quatre anys de castanyer. Amb la destal i el tallant preparaven els bastons per després, en el banc de xapar, esberlar-los amb la destal de xapar de dalt a baix i a la barra d'allisar amb el contell afinar-los. Llavors en feien els cèscles. Cada paquet o motlle en deien rodell. Per això a aquest ofici bosquerol se'n deia roder. Els rodells s'exportaven sobretot a Andalusia i s'utilitzaven per cinglar les botes de vi o d'olives. Aquestes s'exportaven en vaixell a Amèrica per a caixes d'arengades i altres productes en salaó.⁷

Salvador Gispert ensenyant una cabana dels rodets,
Font: Anna Agulló

El nom de rodell ve donat per la primitiva forma rodona que tenia el producte després d'ésser manufacturat. No obstant això, també se'n feia un d'allargat que rebia igualment el nom de rodell. Aquestes dues maneres de presentar el producte final donaren forma a la denominació de rodells cargolats i rodells en paquets.⁸

⁷ Enciclopèdia.cat: Els oficis artesans

⁸ Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure: Industrialització

1.2. Història i evolució d'aquest ofici específic

Per poder conèixer i saber més sobre aquest ofici volia posar-me en context històric i poder explicar millor els orígens dels roders. Així es podrà entendre millor la manera de viure de l'època.

La primera referència que de moment s'ha trobat que parli d'un roder com a ofici especialitzat, data de l'any 1686, i es troba escrita als llibres sacramentals de la població de Sant Hilari. Aquest escrit fa referència al casament ocorregut aquell any entre Jaume Vernís, fadrí roder, i Teresa Matamala.

Roders treballant fent els cèsclcs. Font: Turisme Sant Hilari Sacalm

Des de l'any 1900 i fins al final de la primera Guerra Mundial, a finals del 1918, és l'època en què es comptabilitzen més roders a les Guilleries. Durant el segle XX es formaran diferents societats sindicals rodellaires que aconseguiran una gran unió i força a l'hora de reivindicar millors jornals o preus per càrrega de rodells.

De mica en mica, l'ofici anirà decaient. Cada cop es faran menys rodells fins que, a la meitat del segle XX, ja es cospa una crisi que no tindrà sortida.⁹

Entre 1890 i 1920 la indústria rodellaire va viure el seu moment més àlgid. Cal destacar que l'ofici dels roders va generar les primeres societats obreres que defensaven l'ofici i lluitaven per salaris més justos.¹⁰

⁹ Jaumet del Flabiol, Sant Hilari Sacalm web

¹⁰ Blog: Local-Mundial, Els vells oficis ja desapareguts

2. Entrevistes a Experts i Artesans

2.1. Selecció dels entrevistats (artesans, historiadors, experts)

L'apartat dedicat a les entrevistes amb artesans, historiadors i experts se centra en preservar la memòria i el coneixement dels oficis perduts. Ja que vull donar veu a aquelles persones que han dedicat la seva vida a aquells oficis que avui en dia estan desapareixent o en risc d'extinció.

L'elecció dels entrevistats no és casual: he seleccionat artesans que continuen aquest art dels seus avantpassats, historiadors que estudien el context i l'evolució d'aquests oficis, i experts que analitzen les raons de la seva desaparició i el seu impacte cultural. Aquest enfocament m'ha permès comprendre no només les tècniques i el saber d'aquests oficis, sinó també la seva història, la seva importància i com encara poden inspirar el món actual.

La directora del museu amb la que he col·laborat ha estat l'Anna Agulló i Callicó. Va ser la directora del museu de les Guillerries i també té una exposició dedicada als roders i els carboners. M'ha pogut aportar molta informació, proporcionar material per el documental, afegir informació rellevant i aclarir alguns dubtes que m'han sorgit.

També he pogut col·laborar amb un antic bosquerol, Salvador Gispert Puig. M'ha pogut explicar totes les vivències i les anècdotes que recorda d'aquells temps. Com que ell ho va viure en primera persona m'ha pogut explicar i donar informació que m'hauria estat molt difícil trobar.

Gràcies als dos entrevistats he pogut fer el documental que veureu en el següent apartat.

2.2. Estructura i preguntes clau per a les entrevistes

Per poder realitzar unes bones entrevistes i tenir tots els punts claus i preguntes, he pensat una sèrie de preguntes relacionades i catalogades per temes. Aquestes preguntes serviran per poder fer més còmodament les entrevistes. Evidentment, dependent de la persona les preguntes variaran una mica, però es mantindrà el propòsit.

Hi ha 6 temes de preguntes: context de l'ofici, història i origen, dia a dia de l'ofici, condicions laborals i aprenentatge, causes de la desaparició i, finalment, record i valoració. Tot seguit les preguntes:

1. Context de l'ofici

En què consistia exactament aquest ofici? Quines eren les tasques principals?

Quins materials o eines utilitzàveu per fer aquest treball?

On es feia aquesta feina? En un taller, a casa, al carrer...?

Era un ofici molt demanat a Sant Hilari Sacalm en aquella època?

2. Història i origen

Saps com va arribar aquest ofici a Sant Hilari Sacalm? Té l'origen local o ve d'altres llocs?

Quin paper tenia aquest ofici en l'economia o la cultura del poble?

3. Dia a dia de l'ofici

Quantes hores al dia dedicàveu a aquest treball?

Hi havia una tècnica especial o un procés concret que calgués seguir?

Hi havia alguna tradició associada amb aquest ofici?

4. Condicions laborals i aprenentatge

Era un ofici que es transmetia de pares a fills? O hi havia mestres que ensenyaven?

Era una feina ben remunerada o era més aviat dura i mal pagada?

Quines dificultats teníeu en el dia a dia d'aquesta feina?

De qui vau aprendre l'ofici?

Quants anys durava l'època d'aprenent?

5. Causes de la desaparició

Per què creus que aquest ofici es va perdre amb el temps?

Hi va haver algun canvi tecnològic, social o econòmic que el fes desaparèixer.

6. Record i valoració

Què és el que més valores d'aquella època i de la feina que feies?

Penses que seria possible recuperar aquest ofici avui dia? Per què sí o per què no?

Com creus que va afectar el fet de que desaparegués?

Creus que s'estan aplicant mesures per poder preservar la memòria d'aquests oficis?

2.3. Anàlisi i síntesi de les entrevistes

Tot seguit, es poden veure les entrevistes resumides que he fet a experts i coneixedors del tema dels rodors i oficis perduts. Totes les entrevistes es poden trobar en l'apartat d'annexos en format vídeo. Les entrevistes que he fet han estat a Salvador Gispert Puig i l'Anna Agulló i Callicó.

2.3.1. Entrevista 1

La primera entrevista que he fet ha estat a l'Anna Agulló i Callicó, antiga directora del museu de les Guilleries, experta en rodors i treballs de bosc, comissària de l'exposició dels rodors a Sant Hilari Sacalm:

Els rodors era un ofici relacionat amb l'aprofitament forestal dels castanyers. Per fer-ne caixes, sovint, d'arengades i enviar-les cap a Andalusia. A principis segle vint més de tres-centes famílies, a Sant Hilari, vivien d'aquest ofici.

Els brots de castanyers eren tallats cada quatre anys, se'n deia tanyada d'aquests brots. El castanyer és un arbre de creixement ràpid i això fa que al cap de quatre anys ja té la llargada suficient per fer els rodells. Sortien bastant rebrots de la corona de castanyer, en tallaven la majoria però en deixaven dos que vivien fins als vint anys.

Amb els bastons que tallaven, podien haver-n'hi quinze o setze per arbre, muntaven l'*estaller* (un taller) després, amb la destal tallaven les imperfeccions per deixar el bastó ben net. Tot seguit, anaven al banc de xapar i feien un cop de destal al centre del bastó per separar-lo en dos, quan la tenien tota esberlada utilitzaven el *contell* per deixaven el bastó llis i fi. Després, els posaven en un rotlle en forma de cercle per donar-li forma i s'anomenava cescle. A continuació lligaven tots els cescles junts normalment, de cinquanta en cinquanta.

Els cescles eren utilitzats normalment, per fer botes ja que el castanyer estava tractat i la sal i l'aigua no l'afectava, a diferència del metall. És per això que s'utilitzava per les botes que s'havien de transportar amb vaixell.

Els rodors, per practicar el seu ofici, anaven a viure al bosc durant llargues temporades. Muntaven una cabana feta per ells, hi havia cabanes de tots tipus, els carboners les feien d'una manera, els rodors d'una altra i els bosquerols diferent. Amb el que tots coincidien era que tot era natural i extret del bosc. Per fer la cabanya utilitzaven varis troncs de castanyer, la teulada era construïda amb la ginesta i herba per fer relliscar l'aigua quan plovia i aïllar. Construïen una petita

paret feta de pedra. El foc el feien dintre de la cabana per poder mantenir l'escalfor. Cada temporada es feien una cabana nova.

Era un ofici que es transmetia entre famílies i a tothom interessat. El sou del rodors depenia de la quantitat de rodells que feien.

La cooperativa de rodors de Sant Hilari Sacalm que era a la casa cultura (part posterior), estava instal·lat el sindicat de rodors. Allà ballaven i el cap de cada colla donava el sou dels dies treballats.

El plàstic va tenir molta importància en la desaparició d'aquest ofici. Ja que ja no es necessitaven les propietats dels castanyers ja que sortien més cares i es necessitaven més persones que amb la indústria del plàstic.

2.3.2. Entrevista 2

La segona entrevista que he fet ha estat a Salvador Gispert Puig, antic bosquerol, expert en roders i carboners. Ha participat en varis documentals i treballs relacionats amb l'aprofitament forestal i els roders de les Guilleries:

Hi havia moltes tasques a realitzar quan eres bosquerol: tallar els arbres, netejar-los, espadar el bosc, fer "pujar rectes" els arbres, aclarir el bosc, pelar el suro, fer la carbonera, fer la barraca, plantar els arbres... En aquell temps un bosquerol havia de saber fer totes les feines del bosc.

Cada tasca necessitava una eina diferent. Per fer les carreteres, agafaven pic i pala i, tot i utilitzar-ho molt, encara duren totes les eines.

Les barraques es construïen cada vegada que començaven una campanya. I la cabanya era feta amb tots els materials extrets del bosc. Normalment, entre tres homes es podia tenir feta la barraca pel mateix dia.

A la dècada del 1950 hi havia poc més de set-centes persones que treballaven al bosc. Però estaven repartits entre els carboners, els roders, els bosquerols... La majoria de persones que treballaven a bosc no sabien ni llegir ni escriure.

Per fer el carbó hi ha un procés molt detallat: primer es tria la llenya; es feia la plaça que era on es posava la llenya; se separava la llenya grossa de la petita; es posava la grossa a sota i la petita a sobre ben junt; es col·locaven branques i finalment terra. Quan és tenia tot això, ja es podia cremar.

Els carboners sovint anaven en parelles perquè si un es trobava malament l'altre podia vigilar les piles, perquè si es passaven quedava tot cremat. I els dissabtes un dels dos carboners marxava a veure la seva família i a buscar el menjar de la setmana.

Durant l'hivern es treballava des del moment que sortia el sol fins que es ponia. I durant la primavera i tardor unes vuit/deu hores diàries. Però per al carbó s'havien

de despertar cap a les quatre o les cinc perquè d'aquesta manera es podia veure si encara estaven enceses les brases.

Hi havia campanyes que duraven bastantes setmanes. Per a en Salvador, una de les que va durar més, va ser a Breda on va treballar vint-i-una setmanes en la mateixa campanya. Algunes s'havia de treballar un mes, d'altres quinze dies...

Hi havia la tradició que quan s'acabava una campanya llarga l'amo pagava el dinar a tots en un restaurant el diumenge. Però hi havia amos que tardaven a pagar i se'ls havia de recordar. La feina era dura i mal pagada i no era per a tothom, però si t'agradava estar al bosc, era bona.

Ara els boscos estan mal cuidats perquè abans es podia aprofitar molt més de les hectàrees i també s'aprofitava tot del bosc, amb això el bosc quedava net i cuidat. Aquest ofici s'ha perdut; ha vingut gent de fora, els d'aquí han estat mal pagats, els propietaris no es guanyen la vida amb el bosc.

I els boscos s'aniran perdent per culpa de la poca cura i per culpa de la sequera que ens està afectant. L'ofici de bosquerol és impossible que es pugui recuperar perquè la gent que ara treballa al bosc no sap com s'ha de treballar correctament i no se'ls respecta.

Els bosquerols eren els que preparaven els bastons als rodors i els hi tallaven.

Els diumenges quan un de la parella de carboners marxava l'altre aprofitava per caçar perdius o becades per fer escudella o paella. Per anar a treballar al lloc on tenien tot muntat havia fet fins a quatre hores de camí amb el menjar a l'esquena per poder arribar a la cabanya. I per arribar als llocs més llunyans s'havia d'agafar el cotxe de línia.

Més o menys les piles dels carboners necessitaven uns vint-i-cinc dies per cremar bé. I el carbó més bo era el d'alzina.

Els amos marcaven la campanya dient els límits per tallar la fusta. Després de tallar-la, l'apilaven. I a vegades, depenent de com s'organitzaven havien de **fer els carbó** els mateixos que ho tallaven perquè no hi havia gaire gent.

Tot i això, hi havia prop de 12 colles de carboners, però cadascú anava pel seu compte amb una parella. I sempre hi havia feina pels que la feien ben feta.

Abans, pels voltants de Sant Hilari Sacalm, hi havia hagut dotze serradores. D'aquestes ja només en queda una o dues, i això ens està reflectint el poc que es treballa al bosc comparat amb anteriorment.

Les persones que treballaven al bosc es fixaven en les llunes per poder tallar d'una manera o conservar-ho millor. Perquè si els netejaves de lluna vella representava que les cuques no volien anar a la fusta i si els netejaves de lluna nova, les cuques s'hi posaven.

Hi havia un sac de roba que els bosquerols sempre portaven perquè els servia per portar el menjar, per fer de coixí, per no mullar-se en asseure's, com si fos un impermeable.

3. Elaboració del documental

3.1. Objectiu i guió del documental

A vegades costa més poder entendre les coses si no les expliquen de la manera correcta o que et sigui més atractiva. És per això que com a complement del treball de recerca vaig decidir fer un documental. Degut que és un tema llarg i que necessita força explicacions vaig creure convenient que les entrevistes i tota la feina feta pels artesans i practicants dels oficis, quedés guardada a la memòria.

Aquest documental tracta sobre tot el que està explicat al bloc pràctic amb entrevistes, parts de vídeos, i demostracions. D'aquesta manera l'espectador entrarà molt més en el context històric i entendrà tota la història que hi ha al darrere.

L'objectiu principal d'aquest documental és ensenyar i demostrar que poder acceptar, conivir i preservar la història no és tan complicat com pot semblar. Totes les persones que han col·laborat puguin explicar la seva història i ensenyar-la ens enriqueix i hem de fer tot el possible per preservar-ho. El documental es pot trobar a l'apartat d'annexos.

Per poder fer aquest documental més atractiu he hagut de pensar un nom, i he cregut convenient posar-li: "La memòria perduda de Sant Hilari Sacalm" perquè crec que plasma molt bé el que vull transmetre i el que es trobaran els espectadors a dintre.

Evidentment, per poder realitzar el documental s'ha necessitat un contracte de dret de cessió d'imatge i so. Tot seguit es podrà veure.

El contracte de cessió de drets d'imatge i so:

CONTRACTE DE CESSIÓ DE DRETS D'IMATGE I DE SO

Entre les parts:

D'una banda, _____, amb DNI _____,
domiciliat/ada a _____, en endavant "el/la Cedent/a".

I de l'altra, _____, amb DNI _____,
domiciliat/ada a _____, en endavant "el/la Cessionari/a".

Objecte:

El/la Cedent/a cedeix al/la Cessionari/a, de manera indefinida, el dret d'utilitzar la seva imatge i el so de la seva veu en enregistraments realitzats el _____ a _____ per a la seva inclusió en un documental i altres materials relacionats.

Condicions:

1. La cessió té àmbit internacional i es realitza per a finalitats de producció, distribució i difusió del documental i el Treball de Recerca de la Cessionari/a.
2. El/la Cedent/a declara que no rebrà cap compensació econòmica per aquesta cessió.
3. El/la Cessionari/a complirà amb la normativa vigent en matèria de protecció de dades.

Signatures:

A _____, de _____ de _____

El/la Cedent/a

El/la Cessionari/a

3.2. Planificació del rodatge (llocs, materials, i cronograma)

El documental ha estat gravat en diferents llocs per fer-lo més interessant i que quedi guardat visualment a la memòria. He anat al Museu Guillerries, he fet algunes tomes a davant de l'edifici que havia estat l'antiga cooperativa de rodors.

Les entrevistes que vaig fer les vaig gravar i així tinc el so i imatge. Pels diferents entrevistats he anat a llocs diferents i així no és tan monòton.

Pels suports de gravació he utilitzat un suport bàsic de mòbil amb rotació. Perquè d'aquesta manera he pogut gravar des del mateix lloc i queda més contínues les tomes. Pel so he utilitzat un micròfon amb connexió Bluetooth i amb el mòbil connectat amb mode *mono*.

Com que les diferents entrevistes m'han donat informacions i dades semblants, les he pogut contrastar i complementar perquè surtin al documental en el mateix moment i que es pugui entendre millor la informació.

3.3. Edició i narrativa visual

Per editar el documental per fer el treball de recerca, he utilitzat l'eina d'edició digital "Capcut". Durant el documental s'esmenten les parts més importants de les entrevistes. I les explicacions es van intercalant amb imatges del que es comenta en el moment i imatges per poder situar el que s'explica. Hi ha efectes de vídeo i de so per fer el documental més amè.

Per les imatges i fonts gràfiques he utilitzat llibres, vídeos i fotos extretes d'una exposició dels rodors de Sant Hilari Sacalm. Entre ells el llibre *l'Abans: Sant Hilari Sacalm, un recull gràfic (1895-1979)*; el petit documental: *Entre el Montseny i les Guillerries*.

Les fonts gràfiques i totes les imatges utilitzades pel documental es poden trobar a l'apartat d'annexos.

Aquest documental l'he pogut compartir a través del Google Drive i d'aquesta manera tothom que té l'enllaç hi pot accedir. D'igual manera les fonts gràfiques, per accedir-hi s'hi ha d'entrar des d'annexos.

3.4. Consideracions per a la difusió del documental

Aquest documental està destinat a preservar la memòria d'aquest oficis antics de les Guilleries i promoure la història. Aquest projecte no té una finalitat de remuneració econòmica. És per això que aquest documental l'he fet amb la intenció que tothom que tingui interès en conèixer, entendre, estudiar... més sobre els rodors, els bosquerols o els carboners puguin optar per visualitzar aquest documental.

El documental serà lliurat al Museu Guilleries per qui vulgui visualitzar-lo. També estarà com a font d'informació per tothom interessat ja que es pot accedir en aquest Treball de Recerca.

Conclusió i reflexions finals

Quan vaig començar amb aquest treball tenia una hipòtesi i uns objectius a complir. Volia demostrar i descobrir el per què de la pèrdua dels oficis perduts de Sant Hilari Sacalm del segle XX. Per poder-ho fer, he buscat informació, m'he informat a través de llibres, documentals i revistes; també, he pogut parlar amb experts del tema per poder realitzar un dels meus principals objectius: desenvolupar un documental per poder plasmar tota aquesta informació recopilada i poder-la transmetre.

La meva hipòtesi era que els principal oficis perduts del meu poble han desaparegut degut a la industrialització i la globalització. He centrat molt el meu projecte en els roders, els carboners i els bosquerols. Partint d'aquesta hipòtesi, he buscat informació i vaig començar a veure que tots aquests oficis desapareguts tenien semblances entre ells: eren artesanals, eren oficis individuals o de poques persones, depenien de recursos naturals del poble (aigua, fusta, minerals...), tenien poca remuneració econòmica i eren feines dures. Això ja em va fer pensar que anava pel bon camí i que la meva hipòtesi seria confirmada: la industrialització va desmuntar tots aquests petits negocis i la globalització va incentivar que els pocs que quedaven, pleguessin.

I tot això era correcte, quan la industrialització va arribar a Sant Hilari Sacalm uns quants oficis van desaparèixer ja que eren substituïts per màquines que treballaven més ràpid, més barat i amb menys treballadors. I la globalització també va influir en aquest artesans que venien i depenien d'aquests recursos naturals, com que després tothom va poder accedir a coses de tot el món i ràpidament, van començar a baixar els clients i també els aprenents.

Tanmateix, després d'haver arribat a aquestes conclusions era el moment de parlar amb els experts per fer les entrevistes i poder valorar aquestes hipòtesis que tenia sobre el tema. Vam fer les preguntes pel documental i després, en valorar el que jo creia i discutir sobre el tema, va sortir un altre factor que va ser clau en la desaparició dels oficis: el plàstic.

El plàstic va ser un factor decisiu en la pèrdua d'aquests treballs perquè, com he dit abans, la majoria eren artesanals i utilitzaven materials i recursos naturals dels boscos. Per tant, la utilització del plàstic en tots els àmbits va provocar que els productes artesanals perdessin pes.

Principalment, va ser degut a que el plàstic és un material barat, fàcil de modelar, resistent i amb moltes aplicacions possibles. Per exemple: els rodets feien els rodells, un cescles fets amb fusta de castanyer per construir les botes per portar arengades i olives cap a Amèrica. S'utilitzava la fusta del castanyer perquè era resistent i no quedava gaire danyada amb la salabror del mar, però el plàstic va substituir aquests rodells i els rodets van començar a perdre la feina.

En conclusió, he pogut demostrar que la meva hipòtesi era certa i puc afegir-hi un altre factor rellevant com és la introducció massiva del plàstic.

Agraïments

Vull expressar el meu sincer agraïment a totes les persones que m'han acompanyat i m'han donat suport al llarg d'aquest treball de recerca. Sense el seu ajut, aquest projecte no hagués estat possible.

En primer lloc, vull agrair a la Rosa Maria Bonvehí Deza que m'ha proporcionat orientació i consells valuosos durant tot el procés d'investigació. Els seus coneixements i la seva experiència han estat fonamentals per al desenvolupament d'aquest treball, aportant noves perspectives i comentant els nostres punts de vista.

També vull agrair a en Salvador Gispert Puig, la Anna Agulló i Callicó, la Iolanda Gispert... entre altres, per compartir els seus coneixements i ajudar-me millorar la qualitat i la claredat de les idees que hi he exposat. L'ajuda que m'ha proporcionat el Museu Guillerries, en el moment de proporcionar-me material gràfic, també ha estat imprescindible i molt necessària.

No puc oblidar les persones properes que han estat al meu costat en tot moment, oferint-me la seva confiança i ànims per seguir endavant. El seu suport emocional i el seu entusiasme han estat imprescindibles per mantenir la motivació en moments de dificultat.

Webgrafia i Bibliografia

1. [Oficis perduts o en via d'extinció IEFC](#)

Recull fotogràfic oficis perduts o en via d'extinció i amb una petita explicació. L'he utilitzat per extreure'n fotografies i explicacions d'oficis poc coneguts.

2. [Viquipèdia, segle XX a Catalunya](#)

He utilitzat aquesta adreça web per poder explicar les condicions de vida d'aquella època. Ja que està molt ben explicades les condicions laborals i l'implicació social.

3. [Arxiu d'imatges del Consell Cultural de les Valls d'Àneu](#)

Aquest arxiu té una gran quantitat de fonts gràfiques que he pogut utilitzar per enriquir el meu text i perquè he trobat imatges de material que no havia trobat a cap altre lloc.

4. [Generador d'imatges portada: Chat GPT](#)

Per poder crear una portada més visual i atractiva he utilitzar "Chat GPT" una intel·ligència artificial que pot crear imatges relacionades amb un tema.

5. [Ràdio tordera, oficis perduts de Catalunya](#)

He pogut escoltar l'opinió sobre els oficis que s'han perdut amb el temps. Aquest tall d'un programa de ràdio Tordera també m'ha ajudat a complementar la informació general d'aquest aspecte.

6. [Oficis perduts del bosquerol de les Guillerries](#)

Aquest text d'Emili Rams i Riera que parla sobre els rodors i els bosquerols m'ha ajudat a complementar la informació sobre els rodors i també he pogut contrastar les diferents fonts d'informació.

7. [Sant Hilari Sacalm: passat, present i futur tots els usos del bosc](#)

He buscat informació en aquest treball de recerca per poder trobar informació sobre els bosquerols ja que està molt ben explicat.

8. [Revista Avui: Sant Hilari, 13 de gener del 2022](#)

M'he basat en aquesta revista ja que he trobat informació sobre com es vivia en aquell temps i també quins pensaments tenien aquelles persones.

9. [Ruta dels carboners, Sant Hilari Sacalm: web](#)

A través d'aquest fullet de l'ajuntament de Sant Hilari Sacalm sobre la ruta dels carboners he pogut donar informació sobre els carboners.

10. [Els Oficis perduts a Torroella de Montgrí](#)

Em va permetre ampliar la meva comprensió sobre els oficis tradicionals a la zona i em va proporcionar context històric que complementa la meua recerca sobre els oficis a les comarques gironines.

11. [Enciclopèdia.cat: oficis artesans](#)

Vaig triar aquesta font perquè l'Enciclopèdia Catalana és una font fiable que em va ajudar a entendre els termes i conceptes relacionats amb els oficis artesans.

12. [3cat, els oficis artesans de les comarques de Girona](#)

Aquest enllaç m'ha permès aprofundir en els oficis artesans específics de les comarques de Girona, incloent-hi aquells relacionats amb la zona que estic investigant. Això em va ajudar a contextualitzar millor els oficis tradicionals i la seva importància a la regió.

13. [UDG: Els Roders de les Guïlleries](#)

Els roders són part de la història de les comarques gironines i em van proporcionar informació valuosa per comprendre millor els oficis tradicionals.

14. [Museu Etnològic del Montseny: rodell](#)

Els museus ofereixen una gran quantitat d'informació autèntica i detallada sobre les pràctiques tradicionals, la qual cosa va ser útil per al meu treball. Sobretot, si parla sobre un objecte molt important.

15. [Jaumet del Flabiol, Sant Hilari Sacalm: web](#)

Aquest enllaç de Jaumet del Flabiol m'ha permès explorar aspectes culturals i etnològics del meu poble, una part important de la meva recerca sobre els oficis antics a la zona.

16. [InfoK: A Cànoves recorden l'antic ofici dels carboners, 27/03/2017](#)

Aquest article de InfoK sobre la recuperació de l'antic ofici dels carboners a Cànoves m'ha proporcionat informació interessant sobre com es recorden i preserven aquests oficis en l'actualitat.

17. [UAB: Les carboneres](#)

Aquest enllaç va ser essencial per aprofundir en la meva investigació sobre els carboners. Em va proporcionar informació acadèmica i detallada que em va ajudar a comprendre millor el paper d'aquest ofici dins el context històric i cultural de la zona.

18. [Blog: Local-Mundial, Els vells oficis ja desapareguts](#)

Tot i ser una font menys formal, em va oferir una perspectiva més personal i visual sobre la desaparició d'aquests oficis.

19. [Viquipèdia, la Industrialització a Catalunya](#)

Vaig triar la Viquipèdia perquè em va proporcionar un context general sobre la industrialització a Catalunya, que és fonamental per entendre com els antics oficis, com els dels carboners, es van veure afectats per les transformacions econòmiques i socials que es van produir en aquell període.

